

Künszentmiklósi fészekalj: $\frac{18.7 \times 14}{92}$

$\frac{18.2 \times 13.5}{85}$	$\frac{18 \times 13.7}{88}$	$\frac{18 \times 13.5}{84}$ mm
		mg

Ezeket a méreteket összehasonlítva Radetzky méreteivel, föltűnik a tárnoki tojások kicsinsége, méretük még nyugateurópai csíkosfejű nádiposzáták tojásainak méreteihez viszonyítva is kicsiny: Bau szerint 36 tojás átlagban 16.7×13 (max. 17.5×13.7 , min. 16.9×11.8), súly 88 mg, Hartert szerint 30 németországi és jütlandi tojás átlagban 16.94×12.76 (max. 18.3×12 és 15×13.7 , min. 15×13.7 és 17.6×11.8). A dinnyési és künszentmiklósi tojások méretei viszont nagyobbak az itt közölt nyugateurópai tojások méreteinél is, de megegyeznek keleteurópai tojások méreteivel, mert úgy látszik, hogy a csíkosfejű nádiposzáta tojásai Keleteurópában nagyobbak. Így Pleske szerint 12 lengyelországi tojás átlagos mérete 18.2×13.12 (max. 19×14 , min. 17.5×12), 16 Kiew tartománybeli tojás átlagos mérete pedig: 18.3×14 (max. 19×14.5 , min. 18×13.5).

Egyes oologiai munkák szerint a csíkosfejű nádiposzáta tojásai világosabbak, fakóbb szürkésárga színűek, foltjaik elmosódottabbak, fényesebb héjuk szemcsézettsege finomabb, kisebbek és könnyebbek a foltos nádiposzáta tojásainál, ami sok esetben így is van, de biztos bélyegnek nem tekinthető, mert a foltos nádiposzáta tojásai erősen variálnak. A künszentmiklósi tojások fényes héja nagyítóval igen aprón szemcsés, világos alapon szürkésárga elmosódó foltok vannak rajta. A dinnyésiek héja pedig erősebben szemcsés s ezért héjuk nem oly fényes és a világos alapon valamivel jobban kivehető foljai sárgás-szürkék. Így előbbieket elég jól megkülönböztethetők a foltos nádiposzáta tojásaitól, utóbbiak azonban hasonlítanak ennek foltos tojásaihoz. A csíkosfejű nádiposzátát újabban Henrici gyakran találta május végén a Fertőn s így ottani fészkelését is fel kell tételeznünk. Tüzetesebben kell utána járnunk madarunknak, hogy hazai fészkeléséről, tojásairól világos képet nyerjünk.

DR. GRESCHIK JENŐ.

gleiche mit Binsenrohrsängereiern aus Westeuropa klein zu nennen sind: nach Bau messen 36 Eier im Durchschnitt 16.7×13 (Maximum 17.5×13.7 , Minimum 16.9×11.8), Gewicht 88 mg, nach Hartert 30 Eier aus Deutschland und Jütland im Durchschnitt 16.94×12.76 (Maximum 18.3×12 und 15×13.7 , Minimum 15×13.7 und 17.6×11.8). Die Masse der Eier von Dinnyés und Künszentmiklós hingegen übersteigen selbst die hier wiedergegebenen Masse westeuropäischer Eier, doch stimmt ihre Grösse gut mit Eiern aus Osteuropa und dies spricht dafür, dass die Eier des Binsenrohrsängers im Osten, wie auch bisher angenommen, grösser sind. So messen nach Pleske 12 Eier aus Polen im Durchschnitt 18.2×13.12 (Maximum 19×14 , Minimum 17.5×12) und 16 Eier aus dem Gouvernement Kiew im Durchschnitt 18.3×14 (Maximum 19×14.5 , Minimum 18×13.5).

Die Eier der Binsenrohrsängers sollen nach einigen oologischen Werken heller, fahler, graugelb gefärbt, sehr verwaschen gefleckt, glänzender und feiner im Korn, ausserdem kleiner und leichter als Schilfrohrsängereier sein. Dies mag für viele Fälle zutreffen, doch sichere Unterscheidungsmerkmale sind sie nicht, weil die Eier des Schilfrohrsängers stark variieren. Die Eier von Künszentmiklós z. B. haben einen starken Glanz, mit der Lupe betrachtet ein feines Korn und verwaschene, graugelbliche Fleckung auf lichtem Grunde, die Eier von Dinnyés hingegen sind stärker gekörnt, daher matter und besitzen auf lichtem Grunde eine etwas besser in die Augen fallende gelblichgraue Fleckung. Erstere sind daher ziemlich gut von den Eiern des Schilfrohrsängers unterscheidbar, letztere aber ähneln dem gefleckten Typ der Eier dieses Vogels. Der Binsenrohrsänger wurde unlängst von Henrici Ende Mai häufig am Fertősee beobachtet, was für sein dortiges Brüten spricht. Um ein klares Bild über sein Brüten und seine Eier in Ungarn zu erhalten, muss diesem Rohrsänger eifriger nachgespürt werden, als dies bisher geschah.

DR. EUGEN GRESCHIK.

IRODALOM

J. E. V. Boas: Biologisch-anatomische Studien über den Hals der Vögel. Mémoires de l'Académie Royale des Sciences et des Lettres de Danemark, Copenhague, Sect. d. Scienc., 9me série, t. I, no. 3. 1929. S. 101—222. Mit 23 Tafeln und 20 Figuren im Text. — Ebben a nagy tanulmányában a szerző a madarak nyakának csigolyáit, rugalmas szalagjait és izmait vizsgálta meg behatóan s a szöveghez világos rajzokat és szép, nagyrészt színes táblákat csatolt. Az első fejezetben a madár nyakát mint eszközt mutatja be. A nyak fej melletti szakasza rendszerint csak lefelé hajlítható s azután dorzálisan egyenes vonalba tér vissza. Sok madár, pl. Podiceps cristatus azonban nyakát első nyakcsigolyái mentén kissé fölfelé is hajlíthatja. Ez utóbbi képesség

a hattyúnál még erősebben van kifejlődve. Az atlas és epistropheus között a nyak csak foroghat, de nem hajlítható. A nyak középső szakaszában fölfelé hajlítható, ez irányon kívül csak egyenes vonalat alkothat, ámbar vannak ritka esetek, hogy kissé lefelé is görbülhet. Dorzális irányban ennek a szakasznak segítségével annyira fölhajlítható, hogy a madár fejét a nyak nagy részével együtt a törzsén pihentetheti. A madárnyak hátsó szakasza biológiailag nehezen jellemezhető. Ebben a szakaszában, valamint az első mellcsigolyák táján is főleg lefelelé hajlítható, de amellet fölfelé is. Csak a Phoenicopterus, Graculus és Sula nem tudják ebben a szakaszban nyakukat fölfelé hajlítani. A madárnyak itt vázolt sajátosságos berendezésének az a magyarázata, hogy a madarak feje és nyaka a kapa működéséhez hasonló, de a kapánál sokkal tökéletesebb eszköz. Oldalt a nyak főleg az utolsó nyak- és mellcsigolya között hajlítható. Ez a mozdulat egyes madaraknál (Phoenicopterus) kissé csavarszerű. — A következő fejezetben a szerző a típustól eltérő madarak: Cygnus, Struthio stb. nyakát veszi bonckése alá. A legerjedelmesebb fejezet a nyakizmok tárgyalása. Kihalt madarak nyakának ismertetésével és korábbi szerzők munkáinak fölemlítésével végződik a munka, mely hézagot pótló, mert a legújabb összefoglaló munka: Stresemann: Aves, Kükenthal-féle Handbuch der Zoologie sem emlékszik meg a madarak nyakának eme sajátosságos mozgási képességéről.

Der Vogelzug. Berichte über Vogelzugforschung und Vogelberingung. In Gemeinschaft mit der Deutschen Ornithologischen Gesellschaft herausgegeben von der Vogelwarte Helgoland der Staatlichen Biologischen Anstalt auf Helgoland und Vogelwarte Rossitten der Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften. — Ezen a címen 1930 januárjában Dr. Drost Rudolf és Dr. Schüz Ernst szerkesztésében új folyóirat indult meg, mely a madárvonulás tanulmányozásának és a gyűrűzésnek szenteli hasábjait. A 4 füzetből álló évfolyam előfizetési ára 8 M. A Deutsche Ornithologische Gesellschaft tagjai a folyóiratot tagdíjuk fejében kapják. Schüz és Weigold egy madárvonulási atlasz kiadását tervezik, melynek: Atlas des Vogelzuges nach den Beringungs-Ergebnissen volna a címe. Ehhez a munkához mintegy 170 térkép már készen is van. Ára kb 40 M. lesz. Előfizetéseket elfogad: Dr. E. Schüz, Vogelwarte Rossitten.

H. Steinmetz: Die Embryonalentwicklung des Blässhuhns (*Fulica atra*) unter besonderer Berücksichtigung der Allantois. Morphol. Jahrb. Bd. 64, 1930. S. 275—338. — A madárembriók későbbi stádiumainak fejlődésével alig foglalkozott valaki. Ezekről úgyszólván csak a házi tyúk embrióinak vizsgálata közben szerzett tapasztalatok alapján alkothattunk magunknak eddig itéletet. Most Steinmetz gazdag anyagon, 427 tojás alapján, melyeket Berlin közelében gyűjtött össze, tüzetesen ismerteti a szárcsa embryonális fejlődését, különös tekintettel az allantoisra, a fehérjetömlőre és a fehérje resorbtiojára, ezenkívül foglalkozik a szikzsákkal, az embryo fekvő helyzetével a kibúvás előtt s magával a kibúvás folyamatával is. Az eddigi föltevésekkel szemben a szerző vizsgálatai kimutatták, hogy a tojásokon való kotlás nem az első, hanem a 4-ik tojás lerakása után kezdődik. 168 megmért szárcsatojás átlagos mérete 52.83×36.36 mm (max. 60×35 és 58×39.5 , min. 47.5×36 és 48×33.5 mm). Ugyanazon fészekalj tojásainak szélessége nagyon állandó, ami a tojó petevezetékében leli magyarázatát. A tojások elszedése után egyik tojó még négy ízben tojt le tojásokat. Ezekben a későbbi fészekaljokban a tojások nem voltak kisebbek, hanem olyan nagyok, mint az első fészekalj tojásai. A szárcsa kotlási ideje 22—23 nap. A legtöbb tojás a 22-ik napon fakadt meg. Míg a szárcsa allantoisa sem topografiailag, sem szövettanilag nem különbözik a tyúk allantoisától, addig a szárcsa amnionján az oldalsó amnionredő és a hátulsó amnionredő farki vége hiányzik. A nyak és a csőr a szárcsánál valamivel gyorsabban nő, mint a tyúknál. E tekintetben közelebb áll a bibichez. A fehérje fölszívódása főleg az amnion segítségével történik. A tojásból való kibúvás átlag 24 óráig tart. Mielőtt a szárcsafióka kibújna a tojásból, fejével alulról fölfelé csapkod s a csőr felső kávján levő tojásfog segítségével megrepszti a tojás héját. Ha a tojás tompa végével tőlünk jobbra fekszik, akkor a répedést jobb irányban látjuk folytatódni (így van ez a szerző szerint a búbos vöcsök, tőkés réce, pocgém és tövisszűrő gébics eseteiben is). Fölemlítésre méltó még, hogy a 427 egybegyűjtött tojás között 3 db kettösszíkú tojás is akadt.

G. Steinbacher: Entwicklung und Bau der roten Stirnpapillen bei Dunenjungen von *Fulica atra*. Journ. f. Ornith. Jahrg. LXXVIII, 1930. S. 53—58. — Szerző vizsgálatai szerint, melyekhez az anyagot részben Steinmetz említett embryói szolgáltatták, a szárcsafióka homlokán előforduló piros szemölcsök a fióka pehelytollainak sajátosságos módosulatai: melaninnélküli, lipochromtól megfestett pehelytollak, melyeknek sugarai és tűszői megvastagodtak. A később kibúvó rendes tollak azután fölemelik ezeket a szemölcsöket s bizonyos idő múlva le is vetik. Hasonló képződmények azok a szemölcsök is, amelyek a pajzsos cankó nászruhás hímjének fején található.

K. Köhler: Der Uhu in den Ostsudeten. Berichte d. Ver. Schles. Ornith. XVI, 1930. S. 32—37. — A buhu a Keleti Szudetak cseh-sziléziai oldalán már nem fészkel, csupán e hegység morvaországi részén költ szórványosan. A szerző szerint 3 ilyen fészkelőhely: Nikles, Goldenstein és Hannsdorf. Ámbár védelemben részesül, fiókáit gyakran kiszedik. Így a Nikles melletti buhu-fészkekből 11 évi megfigyelés alapján 18 fiókából csak 6 kelt szárnyra. A fészkek ott tetőszerűen előreugró sziklapárkányok alatt, fatörzsek kiégetett üregében s ledöntött fatörzseken található. Fészkalja 3 tojás.

A. Kammer: Eine Rothalsgans (Branta ruficollis Pall.) in Siebenbürgen. Verh. u. Mitteil. d. Siebenb. Ver. f. Naturw. Hermannstadt. Bd. LXXIX—LXXX, 1929—30. I. S. 145—150. — 1928 november 25-én Kistorony mellett (Szeben m.) a Cibin-folyón lőtték a vörösnyakú lúd első erdélyi példányát, egy gúnárt.

DR. GRESCHIK JENŐ.

HÍREK

A Mosz havi ülésein január 2-án dr. Greschik Jenő a hazai vadludakról, február 6-án dr. Navratil Dezső kakuktojás-gyűjteményéről, március 6-án dr. Greschik Jenő újabb madártani megfigyelésekről, április 3-án Pawlas Gyula a cinkék gyűrűzéséről, május 1-én dr. Greschik Jenő »Külföldi és hazai irányok az ornithológiában« címen tartottak előadást. A június 5-i választmányi ülés után dr. Greschik Jenő vetített képekben mutatta be a gróf Klebelsberg Kuno Madárvárta környékének érdekes madárvilágát.

* * *

Január 8-án, 15-én és 22-én a Mosz választmánya madárvédelmi ankétot tartott, melyen dr. Navratil Dezső, dr. Greschik Jenő, dr. Dorning Henrik, Csiki Ernő, Csörgy Titusz és Fodor Árpád ismertették a hazai és külföldi madárvédelmi törekvéseket és törvényeket. Az ankét befejezése után dr. Navratil Dezső a Mosz nevében fölterjesztéssel fordult a m. kir. földművelésügyi miniszterhez a hazánk madárfaunájára jellemző területeknek rezervátumokká nyilvánítása érdekében.

* * *

A Mosz dísztagjaivá választottak és Herman Ottó-érmet kaptak:

Pfeiffer Gyula, Véssey Mihály, Földváry Miksa, Matusovits Péter, Szepesi Arthur, vitéz Szilágyi Ilosvay Lajos a lillafüredi Herman Ottó-ünnep körüli érdeméért.

Báró Prónay György, Herceg Ferenc, Csiki Ernő a természetvédelem érdekében kifejtett működésért.

Meszleny Pál, dr. Vásáry István, dr. Zimay Károly, Radetzky Dezső a madárvartákkal kapcsolatosan.

Dr. Ilosvay Lajos, dr. Hóman Bálint, dr. Horváth Géza, dr. Dorning Henrik, Madarassy László, Fodor Árpád, Horvay János Herman Ottó emlékművének felállítására körüli érdeméért.

Vitéz Simon Elemér, Gévay-Wolff Lajos, dr. Thurner Mihály, özv. chernelházi Chernel Istvánné, Rimler Pál, Róth Gyula, Bodnár Bertalan, Király Iván, dr. Thóbiás Gyula a soproni nagygyűléssel kapcsolatosan.

Irlweck Oswald ny. tábornok, St. Pölten, a Fertő védelme érdekében kifejtett működéséért.

* * *